

ارزیابی موضوع برداشت از صندوق توسعه ملی
برای مسکن مهر

طرح موضوع

اخیراً اخباری منتشر شده است مبنی بر آنکه «هیئت‌مدیره» صندوق توسعه ملی در اولین جلسه با اختصاص ۵ میلیارد دلار به صنعت و معدن، ۳ میلیارد دلار به مسکن و ۲ میلیارد دلار به بخش صادرات موافقت کرده است.^۱ البته قبل از آن رئیس‌جمهور در جلسه شورای عالی مسکن از اختصاص ۳ میلیارد دلار از صندوق توسعه ملی برای افزایش اعتبارات ساخت مسکن مهر خبر دادند و اعلام کردند که این رقم تا پایان شهریورماه سال جاری به ۷ میلیارد دلار افزایش خواهد یافت.

بررسی موضوع

۱. قابل ذکر است که قبل از اختصاص منابع از صندوق توسعه ملی، رسمیت یافتن ارکان سازمانی آن ضروری است.
۲. طبق بند «د» اساسنامه صندوق توسعه ملی (ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه) اداره صندوق توسط «هیئت‌عامل» صورت می‌گیرد نه «هیئت‌مدیره».
۳. یکی از مهمترین وظایف هیئت‌عامل «پیشنهاد» فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی به «هیئت‌امنا» است (جزء «۱» بند «د»). لذا هیئت‌عامل به‌طور مستقل نمی‌تواند این‌گونه امور را تعیین کند.
۴. طبق بند «ط» ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه شروط استفاده از منابع صندوق مشخص شده و در تبصره «۲» آن تصریح شده است که اعطای تسهیلات موضوع این ماده فقط به‌صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند. براین اساس اعطای تسهیلات برای احداث مسکن مهر که تمامی اقلام ساختمانی و نیازهای آن در بازار داخلی قابل تأمین بوده و اصولاً دارای هزینه ارزی نمی‌باشد مغایر قانون خواهد بود.
۵. اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود و بانک‌ها مسئولیت بررسی و تأیید گزارش توجیهی فنی و اقتصادی این طرح‌ها را برعهده دارند و در قبال بازگشت منابع مسئولیت برعهده آنها خواهد بود. بنابراین تعیین اینکه چه میزان از منابع به هریک از بخش‌ها تخصیص خواهد یافت بستگی به ارائه طرح از سوی بخش خصوصی در آن حوزه خواهد داشت.

۱. براساس اظهارات سخنگوی اقتصادی دولت (جناب آقای دکتر شمس‌الدین حسینی)، موجودی صندوق توسعه ملی تا پایان سال ۱۳۸۹، معادل ۱۴ میلیارد دلار بوده است.

۶. هیئت امنای صندوق، سیاستگذاری راهبردی و رئیس‌جمهور نیز ریاست هیئت‌امنا را برعهده دارد، اما فرض بر آن است که رئیس‌جمهور نباید قبل از تشکیل جلسه هیئت‌امنا و استماع نظرات آنها تصمیمی را به هیئت‌امنا تحمیل کند وگرنه تشکیل هیئت‌امنا و سیاستگذاری شورایی برای صندوق توسعه ملی بی‌معنا خواهد بود، براین اساس اعلام رئیس‌جمهور از اختصاص ۳ میلیارد دلار از صندوق توسعه ملی قبل از تشکیل جلسه و انتخاب اعضای هیئت‌مدیره صندوق توسعه ملی خود محل تأمل است.

۷. طبق تبصره «۲» بند «ی» ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم منابع مالی و اعتباری صندوق، تنها مختص به بخش خصوصی و بخش عمومی غیردولتی است. بنگاه‌های اقتصادی که صرف‌نظر از نوع مالکیت بیش از ۲۰ درصد از اعضای هیئت‌مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند از نظر اساسنامه صندوق دولتی محسوب شده و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع است. از این‌رو در اختصاص منابع صندوق این قید نیز باید مورد توجه قرار گیرد. که درخصوص اعطای این تسهیلات به مسکن مهر می‌تواند تردید ایجاد شود.

۸. در ضمن بر طبق بند «د» ماده (۸۴) قانون برنامه چهارم اعضای هیئت عامل باید ۵ نفر از افراد صاحب‌نظر، باتجربه و خوشنام در امور اقتصادی، حقوقی، مالی، بانکی و برنامه‌ریزی با حداقل ده سال سابقه مرتبط و مدرک تحصیلی کارشناسی‌ارشد باشند. برخی از اعضای هیئت عامل منتخب دارای دکتری تخصصی مدیریت صنعتی با گرایش تولید و عملیات، کارشناسی‌ارشد مهندسی صنایع هستند که براین اساس ظاهراً رعایت شرایط احراز سمت هم درباره آنان محل تأمل است.

نتیجه‌گیری

علاوه بر این منابع صندوق صرفاً به‌صورت ارزی قابل تخصیص است (بجز بخش کشاورزی) و اعطای تسهیلات به بخش مسکن فقط به‌صورت ارزی توجیه قانونی دارد. حال آنکه در احداث مسکن مهر هزینه ارزی برای تأمین نیازهای این پروژه فاقد توجیه است و با توجه به ممنوعیت تبدیل ارز تخصیصی به ریال در بازار داخلی عملاً امکان تخصیص از محل منابع صندوق برای مسکن مهر غیرقانونی به نظر می‌رسد.

در صورتی‌که فرض شود مبلغ ۳ میلیارد دلار اختصاص داده شده به بخش مسکن و یا فرضاً سایر مبالغ تخصیصی برای بخش‌های صنعت و معدن و صادرات به جهت برقراری تسهیلات برای بخش‌های غیردولتی فعال در این حوزه‌ها باشد، در این حالت، عدم رعایت احکام مندرج در اساسنامه مبنی بر وظایف حوزه تخصیصی ارکان صندوق توسعه ملی و عدم رعایت سلسله‌مراتب و فرایند این تصمیم‌گیری منجر به نقض قانون اجرایی آن صندوق شده است، زیرا در این حالت باید:

اولاً ساختار ارکان صندوق رسمیت یابد،

ثانیاً درخواست تسهیلات اشخاص غیردولتی از طریق بانک عامل و وزارتخانه ذیربط مورد تأیید قرار گرفته باشد،

ثالثاً هیئت عامل مسئولیت موافقت و ارجاع آن به هیئت‌امنا را تقبل و سپس مورد موافقت هیئت‌امنا قرار گیرد. از این روی نخست تصمیم متخذه از سوی هیئت‌امنا می‌تواند مورد توجه هیئت نظارت قرار گیرد تا بدین وسیله، نوع برخورد با رفتار صورت گرفته در مراجع ذیصلاح تعیین شود.